

Erzurum İli Yakutiye İlçesi Mahallelerinde Küçükbaş Hayvancılığın Son Dört Yılda Değişimi

Changes in Small Ruminant Farming in the Neighborhoods of Yakutiye District of Erzurum Province in the Last Four Years

Hasan ÖZSAYGIN¹

¹ Atatürk University, Institute of Science, Department of Animal Science, Erzurum, Türkiye

ÖZ

Bu çalışma, Erzurum ili Yakutiye ilçesine bağlı mahallelerde 2021-2024 yılları arasında küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinde yaşanan hayvan varlığındaki dalgalanmaları analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel hedefi, Erzurum ili Yakutiye ilçesi mahallerinde yetiştirilen küçükbaş hayvan sayılarındaki artış ve azalışları ortaya koymak, mahallelerde yetiştirilen hayvan sayılarındaki farklılıkların nedenlerini ortaya koymak ve küçükbaş hayvancılığın sürdürülebilirliğine yönelik değerlendirmelerde bulunmaktır. Araştırmada kullanılan veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvan Kayıt Sistemi (TURKVET), Erzurum İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile yerel yönetim kaynaklarından elde edilmiştir. 2021-2024 yıllarına ait veriler tablolaştırılmış, mahalleler düzeyinde yıllık karşılaştırmalar yapılmış ve değişim oranları hesaplanarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, Yakutiye ilçesine bağlı mahallelerde küçükbaş hayvan varlığı açısından ciddi farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, Dumlulu Mahallesi %69,7'lik bir artışla 2021'de 5.295 baştan 2024'te 8.987 başa ulaşmış ve olumlu bir gelişim sergilemiştir. Öte yandan, Altınbulak ve Altıntepe mahallelerindeki küçükbaş hayvan sayısı 2021 yılında sırasıyla 149 ve 319 baş iken, bu sayılar 2024 yılında sıfıra düşmüştür. Köşk Mahallesi'nde ise %56,4'lük bir azalma ile 2021 yılında 3.317 olan hayvan sayısı 2024'te 1.447'ye gerilemiştir. Bu bulgular, küçükbaş hayvancılığın ilçede mahalleler bazında oldukça heterojen bir yapı sergilediğini göstermektedir. Bu doğrultuda, bölgesel kalkınma stratejileri bu sonuca yol açan sebepler göz önüne alınarak mahalle ölçeğinde planlanması, yem maliyetlerinin düşürülmesi, iklim değişikliğine uyum politikalarının geliştirilmesi, gençlerin sektöre kazandırılması ve kırsal göçü azaltacak sosyal desteklerin artırılması gerekmektedir. Ayrıca mahalle bazlı izleme ve destek sistemlerinin geliştirilmesi, sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erzurum, Hayvan varlığı, Keçi, Koyun

ABSTRACT

This study aims to analyze changes in the number of small ruminants in the neighborhoods of Yakutiye District in Erzurum Province between 2021 and 2024. The main objective of the research is to identify increases and decreases in the number of small ruminants raised in these neighborhoods, to investigate the reasons behind the changes in livestock numbers, and to assess the sustainability of small ruminant farming. The data used in this research were obtained from the Turkish Statistical Institute (TurkStat), the Ministry of Agriculture and Forestry's Animal Registration System (TURKVET), the Erzurum Provincial Directorate of Agriculture and Forestry, and local government sources. Data for the years 2021-2024 were presented in tables, annual comparisons were made at the neighborhood level, and the rate of change was calculated and analyzed. The research findings revealed significant differences in the number of small ruminants across the neighborhoods of the district. For example, Dumlulu Neighborhood showed positive growth, increasing by 69.7%, from 5,295 head in 2021 to 8,987 head in 2024. Conversely, in Altınbulak and Altıntepe neighborhoods, the number of small animals, which was 149 and 319 head in 2021 respectively, dropped to zero by 2024. In Köşk neighborhood, the number of small ruminants decreased by 56.4%, from 3,317 in 2021 to 1,447 in 2024. These findings demonstrate that small ruminant farming exhibits a highly heterogeneous structure at the neighborhood level. Consequently, regional development strategies should be planned on a neighborhood scale, taking into account the underlying causes of these variations. Measures should include reducing feed costs, developing climate change adaptation policies, involving young people in the sector, and increasing social support to mitigate rural migration. Additionally, the development of neighborhood-based monitoring and support systems is essential for ensuring sustainability.

Keywords: Erzurum, Goat, Number of animals, Sheep

Geliş Tarihi/Received 03.06.2025
Kabul Tarihi/Accepted 16.07.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 24.07.2025

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Hasan ÖZSAYGIN
E-mail: hasanozsaygin08@gmail.com
Cite this article: Özsaygin, H (2025).
Changes in Small Ruminant Farming in the
Neighborhoods of Yakutiye District of
Erzurum Province in the Last Four Years.
Journal of Animal Science and Economics,
4(2), 88-97.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Hayvancılık sektörü, Türkiye'de tarım faaliyetleri içinde önemli bir yere sahiptir. Hayvansal üretim, yalnızca beslenme ihtiyacını karşılamakla kalmaz aynı zamanda sanayiye hammadde sağlayarak stratejik bir rol üstlenir (Karagöz, 2009; Özdemir vd., 2024). Küçükbaş hayvancılık, düşük maliyetli yapısıyla özellikle kırsal bölgelerde temel ekonomik faaliyetlerden biridir (Koyuncu, 2012). Türkiye'nin coğrafi yapısı, iklim özellikleri ve geniş mera alanları, koyun ve keçi yetiştiriciliğine uygun koşullar sunar. Bu durum, küçükbaş hayvancılığın düşük maliyetle sürdürülebilmesini mümkün kılmaktadır (Alkan, 2010).

Küçükbaş hayvanlar, otlaklardan doğrudan yararlanabilen, soğuğa ve hastalıklara karşı dayanıklı, büyükbaş hayvanlara göre daha az yemle beslenebilen türlerdir. Bu nedenle, yetersiz bakım ve besleme şartlarına sahip küçük aile işletmeleri için koyun ve keçi yetiştiriciliği önemli bir gelir kaynağı olarak ön plana çıkmaktadır (Kaymakçı, 2006). Buna rağmen son yıllarda Türkiye genelinde küçükbaş hayvan varlığında azalmalar yaşanmıştır (Barıt vd., 2025). Bunun başlıca nedenleri arasında çoban bulma zorluğu, yüksek üretim maliyetleri, kentleşme baskısı, yetersiz desteklemeler ve genç nüfusun sektöre ilgisizliği sayılabilir (Ertuğrul vd., 2010; Aksoy ve Yavuz., 2012).

Buna karşın Türkiye küçükbaş hayvancılıkta hâlâ önemli fırsatlara sahiptir. Üretim dışı alanların değerlendirilmesi, hayvansal proteinin uygun maliyetle sağlanması ve ihracat potansiyeli gibi unsurlar dikkate alındığında sektörün stratejik önemi artmaktadır (Ertuğrul vd., 2010).

Doğu Anadolu Bölgesi, Türkiye'de küçükbaş hayvancılığın en yoğun şekilde yapıldığı bölgelerin başında gelmektedir. Bu bölge, özellikle düşük verimli yerli ırklarla ve meraya dayalı üretim sistemiyle faaliyet göstermektedir (Özen vd., 1993; Aksoy, 2008).

Çalışmada üzerinde durulduğu yıllar esas alındığında, Erzurum ili ise geniş mera alanları, iklim özellikleri ve geleneksel üretim biçimiyle küçükbaş hayvancılıkta öne çıkan illerden biridir. 2020 yılında ilde toplam küçükbaş hayvan sayısı 904.587 iken, bu sayı 2021 yılında 900.623'e gerilemiştir (Kopuzlu, 2023). Bu düşüş, sektördeki yapısal sorunların Erzurum'da da benzer şekilde yaşandığını ortaya koymaktadır.

Erzurum'un merkez ilçelerinden biri olan Yakutiye hem kırsal hem de kentsel yerleşim birimlerini barındırması nedeniyle hayvancılık açısından karmaşık ve dinamik bir yapıya sahiptir. 945 km² yüzölçümüne sahip olan ilçe, 44 mahalleden oluşmaktadır (Anonim, 2025a). Bu mahalleler, sosyal ve kültürel yapının yanı sıra ekonomik faaliyetlerin, özellikle de küçükbaş hayvancılığın dağılımında da belirleyici olmaktadır. 2021 yılında ilçede küçükbaş hayvan sayısı 34.415 olarak kaydedilmiş, bu sayı 2023'te 48.684'e

yükselmiş ve 2024'te ise %17'lik bir düşüşle 41.558'e gerilemiştir (Anonim, 2025a). Bu veriler, ilçedeki küçükbaş hayvancılığın değişkenliğini ve kırılganlığını açıkça göstermektedir. Yakutiye ilçesine yönelik akademik araştırmalar oldukça sınırlı olup, mevcut çalışmalar genellikle Erzurum'un küçükbaş hayvancılığın genel yapısı ve karşılaşılan sorunlar üzerine odaklanmaktadır (Gökmener & Öztürk, 2022).

Bu çalışmanın temel amacı; 2021–2024 yıllara ait Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hayvan Kayıt Sistemi (TURKVET), Erzurum İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve yerel idare kaynaklarından temin edilen Erzurum ili Yakutiye ilçesine bağlı mahallelere ait veriler dikkate alınarak mahallelerde küçükbaş hayvan varlığında yaşanan değişimleri ele alarak analiz etmek, bu değişimlerin altında yatan nedenleri ve sürdürülebilirliğini belirleyerek küçükbaş hayvancılık politikalarına katkı sunacak öneriler geliştirmektir.

Yöntem

2021–2024 yılları arasında Erzurum İli Yakutiye ilçesine bağlı 44 mahallenin küçükbaş hayvan varlığına ilişkin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hayvan Kayıt Sistemi (TURKVET), Erzurum İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve yerel idare kaynaklarından temin edilen veriler değerlendirilmiştir. Veriler, Excel ortamında yıllar bazında tablolara dökülmüş ve mahalleler arındaki karşılaştırmalı analizlerle yorumlanmıştır.

Bulgular

Bölgenin Küçükbaş Hayvan Varlığındaki Değişimler

Türkiye genelindeki küçükbaş hayvan sayısı, dalgalı bir seyir izlemiştir. 2021 yılında 57.519.204 baş olan küçükbaş hayvan sayısı, 2022 yılında 56.265.750 başa, 2023 yılında 52.363.410 başa gerilemiş; 2024 yılında ise yeniden artış göstererek 54.902.668 başa ulaşmıştır. Erzurum ili küçükbaş hayvan varlığı bakımından Türkiye küçükbaş hayvan varlığının %1,5–%1,8'lik bir kısmını oluşturmaktadır. Erzurum'da 2021 yılında 900.623 olan küçükbaş hayvan varlığı, 2022'de 1.002.118 ile zirveye ulaşmış; ardından 2023'te 877.869'a ve 2024'te 837.683'e gerilemiştir. Küçükbaş hayvan varlığı bakımından 4 yıl içerisinde Erzurum ili Yakutiye ilçesindeki değişim Erzurum'da gözlenen değişimin paralelinde gözlenmiştir. İlçede küçükbaş hayvan sayısı 2021'de 34.415 iken, 2022'de 43.890'a, 2023'te 48.684'e yükselmiş; ancak 2024'te %17 oranında bir azalma ile 41.558'e gerilemiştir. Küçükbaş hayvan varlığı tür bazında incelendiğinde Türkiye'deki koyun sayısı 2021'de 45.177.690 başken, 2022'de 44.687.888'e, 2023'te 42.060.470'e gerilemiş; 2024'te ise 44.080.584'e yükselmiştir. Erzurum ilinde koyun sayısı 2021'de 809.771 iken 2022'de 912.343'e çıkmış; ardından

2023'te 799.595'e, 2024'te 758.270'e düşmüştür. Yakutiye ilçesinde de benzer şekilde koyun sayısı 2021'de 32.487 iken 2022'de 42.058'e, 2023'te 46.831'e yükselmiş; ancak 2024'te 39.732'ye düşerek yaklaşık %15'lik bir azalma göstermiştir. Bu veriler, Yakutiye ilçesinin koyunculukta bölgesel eğilimleri yansıttığını, ancak genel üretim azalmalarından doğrudan etkilendiğini ortaya koymaktadır. Keçi varlığı açısından ise Türkiye genelinde sürekli bir azalma yaşanmıştır. 2021 yılında 12.341.514 olan toplam keçi varlığı, 2022'de 11.577.862'ye, 2023'te 10.302.940'a düşmüş; 2024'te ise 10.822.084 olarak sınırlı bir toparlanma göstermiştir. Erzurum'da bu sayı 2021'de 90.852, 2022'de 89.775, 2023'te 78.274 ve 2024'te 79.413 olarak kaydedilmiştir. Yakutiye ilçesi ise oldukça sabit bir yapı sergileyerek 2021'de 1.928, 2022'de 1.832, 2023'te 1.853 ve

2024'te 1.826 keçi varlığına sahip olmuştur. Bu istikrar, ilçede keçi yetiştiriciliğinin sınırlı kaldığını ve küçükbaş hayvancılığın büyük ölçüde koyunculuk odaklı olduğunu göstermektedir (Anonim, 2025b).

Yakutiye İlçesi Mahallelerinde Küçükbaş Hayvancılığın Son Dört Yıldaki Değişimi

Tablo 1 incelendiğinde Akdağ Mahallesi'nde, 2021 yılında 201 baş olan küçük baş varlığı, 2022 yılında %56,7 artışla 315 başa ulaşan küçükbaş hayvan sayısı, 2023'te küçük bir azalmayla 309 başa gerileme ve 2024'te ise tekrar artarak 365 başa ulaşmıştır. Dört yıl içinde gözlenen bu artışlar, mahalledeki hayvancılığın sürdürüldüğünü ve desteklendiğini, özellikle 2024 yılında erkek koyun sayısında dikkat çekici bir yükseliş olduğunu göstermektedir.

Tablo 1.

2021–2024 Yılları Arasında Akdağ, Aktoprak, Altıbulak, Altıntepe, Arıbahçe ve Çayırtepe Mahallelerinde Küçükbaş Hayvan Varlığı

Mahalleler	Yıl	Koyun			Keçi			Küçükbaş Toplam
		Dişi	Erkek	Toplam	Dişi	Erkek	Toplam	
Akdağ	2021	174	27	201	0	0	0	201
	2022	263	52	315	0	0	0	315
	2023	298	11	309	0	0	0	309
	2024	258	107	365	0	0	0	365
Aktoprak	2021	1.050	40	1.090	139	7	146	1.236
	2022	2.378	55	2.433	103	13	116	2.546
	2023	3.275	469	3.744	120	20	140	3.884
	2024	2.467	322	2.789	120	4	124	2.913
Altıbulak	2021	124	25	149	0	0	0	149
	2022	120	25	145	0	0	0	145
	2023	48	0	48	0	0	0	48
	2024	0	0	0	0	0	0	0
Altıntepe	2021	304	5	309	10	0	10	319
	2022	39	83	122	11	12	23	145
	2023	0	0	0	0	0	0	0
	2024	0	0	0	0	0	0	0
Arıbahçe	2021	807	60	867	33	20	53	920
	2022	1.510	214	1.724	53	38	91	1.815
	2023	1.606	281	1.887	63	19	82	1.969
	2024	1.266	409	1.675	62	5	67	1.742
Çayırtepe	2021	461	82	543	103	23	126	669
	2022	297	11	308	48	18	66	374
	2023	479	71	550	66	24	90	640
	2024	279	44	323	42	13	55	378

Aktoprak Mahallesi, ilçe genelinde küçükbaş hayvancılığın en güçlü yürütüldüğü mahallelerden biridir. 2021 yılında toplam 1.236 baş olan küçükbaş sayısı, 2022'de %106 artışla 2.546'ya, 2023'te ise %52,5 artışla 3.884'e yükselmiştir. Ancak 2024'te %25'lik bir düşüş yaşanarak toplam hayvan sayısı 2.913'e gerilemiştir. Bu düşüşe rağmen, mahalle hâlâ oldukça yüksek bir hayvan varlığına sahiptir. Keçi sayıları

2022'den sonra sabit kalırken, koyun varlığı mahalledeki temel üretim kaynağıdır.

Altıbulak Mahallesi'nde, 2021 yılında 149 baş olan küçükbaş hayvan varlığı, 2022'de çok küçük bir azalmayla 145 başa düşmüştür. 2023 yılında düşüş devam ederek hayvan sayısı 48 başa gerilemiş ve 2024 yılı itibarıyla tamamen sıfırlanmıştır. Bu sonuca gelinmesinin muhtemel nedenleri

göç, ekonomik zorluklar veya mera kullanımı ile ilgili sorunlar yer alabildiği düşünülmektedir. Altıntepe Mahallesi, 2021 yılında 319 baş küçükbaş hayvana sahipken, 2022 yılında %54,5 oranında azalarak toplam sayı 145 başa düşmüştür. 2023 ve 2024 yıllarında ise hayvan varlığı tamamen sıfırlanmıştır. Bu durum, mahallede hayvancılığın hızla terk edildiğini ve sürdürülemez hâle geldiğini işaret etmektedir.

Arıbahçe Mahallesi, güçlü bir hayvancılık yapısına sahiptir. 2021 yılında 920 baş olan küçükbaş sayısı, 2022'de %97 artışla 1.815'e ulaşmış, 2023'te ise 1.969'a çıkarak zirveye ulaşmıştır. Ancak 2024 yılında toplam hayvan varlığında %11,5'lik bir azalma yaşanarak mevcut sayı 1.742'ye gerilemiştir. Bu azalma, sınırlı düzeyde olup üretimin hâlen yüksek seviyelerde sürdüğünü göstermektedir. Arıbahçe, koyun yetiştiriciliğinde olduğu kadar keçi varlığı bakımından da dengeli bir yapı sergilemektedir.

Çayırtepe Mahallesi'nde, 2021 yılında 669 baş küçükbaş hayvan mevcudu bulunmaktaydı. Ancak bu sayı 2022'de %44,1 azalarak 374'e düşmüştür. 2023 yılında toparlanma belirtileri görülmüş ve sayı 640 başa kadar çıkmıştır. Ancak 2024 yılında hayvan varlığında yeniden bir düşüş yaşanmış ve sayı 378'e gerilemiştir. Bu inişli çıkışlı seyir; yem

maliyetlerindeki artış, çoban bulma zorlukları, iklim koşullarındaki değişkenlik ve destekleme politikalarının yetersizliği gibi faktörlerin mahallede üretimi doğrudan etkilediğini göstermektedir. Keçi varlığı ise 2021 sonrasında azalma eğilimi gösterse de belirli bir düzeyde korunmuştur.

Yakutiye ilçesindeki diğer mahallelerle karşılaştırıldığında, Çiftlik Mahallesi'nde 2021 yılında toplam 2.042 baş küçükbaş hayvan (2.039 koyun ve 3 keçi) ile hayvancılık oldukça yüksek bir düzeyde başlamıştır. Ancak 2022 yılında %46,7'lik ciddi bir azalma ile toplam sayı 1.088 başa düşmüştür. 2023 yılında sınırlı bir toparlanma gözlemlenmiş ve toplam hayvan sayısı 1.262'ye kadar ulaşmıştır. Ancak 2024 yılında dikkat çekici bir şekilde toplam sayı 5'e düşerek adeta yok denecek seviyeye inmiştir. Bu önemli miktarda düşüş, mahallede küçükbaş hayvancılığın ya tamamen terk edildiğini ya da ciddi dış etkenlerden (göç, arazi sorunu, iklim, hastalık vs.) olumsuz etkilendiğini göstermektedir.

Dadaşköy Mahallesi, 2021 yılında 731 baş küçükbaş hayvan varlığına sahipken, takip eden iki yılda sırasıyla %1 ve %51,8 oranında artışlar gözlenmiştir. Bu artış hayvancılığın mahallede desteklendiğini ve büyüdüğünü göstermektedir.

Tablo 2.

2021-2024 Yılları Arasında Çiftlik, Dadaşköy, Değirmenler, Dumlu, Gökçeyamaç ve Güngörmez Mahallelerinde Küçükbaş Hayvan Varlığı

Mahalleler	Yıl	Koyun			Keçi			Küçükbaş Toplam
		Dişi	Erkek	Toplam	Dişi	Erkek	Toplam	
Çiftlik	2021	2.009	30	2.039	1	2	3	2.042
	2022	1.019	60	1.079	4	5	9	1.088
	2023	1.201	52	1.253	4	5	9	1.262
	2024	2	0	2	3	0	3	5
Dadaşköy	2021	502	167	669	46	16	62	731
	2022	627	53	680	51	7	58	738
	2023	839	234	1.073	45	3	48	1.121
	2024	378	71	449	35	13	48	497
Değirmenler	2021	100	63	163	0	49	49	212
	2022	281	116	397	0	53	53	450
	2023	268	85	353	0	4	4	357
	2024	17	2	19	0	0	0	19
Dumlu	2021	4.193	583	4.776	413	106	519	5.295
	2022	4.843	1.366	6.209	227	51	278	6.487
	2023	7.093	1.461	8.554	272	44	316	8.870
	2024	7.745	942	8.687	264	36	300	8.987
Gökçeyamaç	2021	81	57	138	0	0	0	138
	2022	110	46	156	0	2	2	158
	2023	41	79	120	0	2	2	122
	2024	0	0	0	0	0	0	0
Güngörmez	2021	849	89	938	50	12	62	1.000
	2022	590	16	606	37	0	37	643
	2023	480	49	529	31	0	31	560
	2024	326	42	368	102	12	114	482

Ancak Buna karşın 2024 yılında %55,7 oranında ciddi bir düşüşle toplam hayvan sayısı 497'ye gerilemiştir. Bu ani düşüş, ekonomik ya da çevresel nedenlerden kaynaklı geçici bir daralma olabilir.

Değirmenler Mahallesi'nde ise hayvan sayılarındaki değişimler yıllar itibariyle inceleldiğinde 2021 yılında 212 baş küçükbaş hayvan bulunurken, 2022 yılında iki katın üzerinde gözlenen artışla bu sayı 450'ye yükselmiştir. Bu büyüme, üretimdeki potansiyelino yıl itibariyle maalle halkının değerlendirildiğini göstermektedir. Ancak 2023 yılında küçük bir düşüşle 357'ye gerileme yaşanmış ve 2024 yılı itibariyle ise %94,7 gibi dramatik bir azalma yaşanarak hayvan varlığı yalnızca 19'a inmiştir. Bu durum, mahallede küçükbaş hayvancılığın neredeyse tamamen sona erdiğini ortaya koymaktadır.

Dumlu Mahallesi, Yakutiye ilçesi genelinde küçükbaş hayvan varlığı bakımından en yüksek sayıda olan mahalle olarak öne çıkmaktadır. 2021 yılında 5.295 baş olan küçükbaş sayısı, her yıl artarak 2024 yılına kadar 8.987'ye ulaşmıştır. Bu artış sırasıyla 2022'de %22,5, 2023'te %36,7 ve 2024'te %1,3 oranında gerçekleşmiştir. Bu veriler, mahallede hayvancılığın

sürekli desteklendiğini ve sürdürülebilir bir gelişim içinde olduğunu göstermektedir. Dumlu, ilçede bulunduğu konumunun avantajının sayesinde bölgedeki hayvancılığın lokomotif mahallelerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Yakutiye ilçesindeki diğer mahallelerle kıyaslandığında, Gökçeyamaç Mahallesi'nde küçükbaş hayvan sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir. 2021 yılında 138 olan toplam hayvan sayısı, 2022'de 158'e yükselmiş ancak 2023'te tekrar 122'ye gerilemiştir. 2024 yılı itibariyle ise hayvan varlığı tamamen sıfırlanmıştır. Bu durum, mahallede hayvancılığın ya ekonomik olarak sürdürülemez hale geldiğini ya da terk edildiğini göstermektedir.

Güngörmez Mahallesi'nde, 2021 yılında 1.000 baş küçükbaş hayvan bulunmaktayken, takip eden iki yıl boyunca istikrarlı bir azalma yaşanmış, 2023'te sayı 560'a düşmüştür. Ancak 2024 yılında keçi sayısındaki dikkat çekici artışla birlikte toplam sayı 482'ye ulaşmıştır. Bu durum, keçi yetiştiriciliğine yönelimin artmış olabileceğini göstermektedir. Genel olarak hayvan varlığında bir azalma olsa da tür bazında kayma ve çeşitlenme gözlenmektedir (Tablo 2).

Tablo 3.

2021-2024 Yılları Arasında Güzelova, Güzelyayla, İbrahimhakkı, Karagöbek, Karasu ve Kırkgöze Mahallelerinde Küçükbaş Hayvan Varlığı

Mahalleler	Yıl	Koyun			Keçi			Küçükbaş Toplam
		Dişi	Erkek	Toplam	Dişi	Erkek	Toplam	
Güzelova	2021	1.513	26	1.539	82	0	82	1.621
	2022	1.802	159	1.961	90	5	95	2.056
	2023	1.769	261	2.030	62	6	68	2.098
	2024	1.355	59	1.414	58	0	58	1.472
Güzelyayla	2021	276	8	284	26	1	27	311
	2022	637	59	696	62	22	84	780
	2023	604	27	631	44	10	54	685
	2024	1.950	529	2.479	109	23	132	2.611
İbrahimhakkı	2021	0	1	1	0	0	0	1
	2022	0	1	1	0	0	0	1
	2023	0	0	0	0	0	0	0
	2024	0	0	0	0	0	0	0
Karagöbek	2021	985	113	1.098	2	8	10	1.108
	2022	1.957	326	2.283	1	8	9	2.292
	2023	3.254	153	3.407	4	10	14	3.421
	2024	2.069	0	2.069	1	0	1	2.070
Karasu	2021	0	0	0	0	0	0	0
	2022	1.299	213	1.512	99	38	137	1.649
	2023	1.136	271	1.407	94	18	112	1.519
	2024	920	143	1.063	78	17	95	1.158
Kırkgöze	2021	380	28	408	62	4	66	474
	2022	313	37	350	60	18	78	428
	2023	500	141	641	106	14	120	761
	2024	800	126	926	163	52	215	1.141

Güzelova Mahallesi, ilçede küçükbaş hayvancılıkta önemli bir üretim merkezi olmaya devam etmektedir. Nitekim 2021 yılında 1.621 baş olan küçükbaş hayvan sayısı, 2022 yılında %26,8 artarak 2.056'ya yükselmiştir. Ancak, 2023 yılında %2,1'lik daha düşük bir artışla 2.098 başa ulaşmış, 2024 yılı itibarıyla bir önceki yıla göre %29,9 azalma göstererek toplam 1.472 başa gerilemiştir. Özellikle 2024'te koyun dişi sayısında önemli bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2023 yılı ise, keçi varlığında küçük bir azalma yaşansa da, koyun sayısında artış yaşanmış olmasıyla dikkat çekmektedir (Tablo 3). Güzelyayla Mahallesi'nde küçükbaş hayvan varlığı sürekli bir artış göstermektedir. 2021'de 311 baş olan küçükbaş sayısı, 2022'de %151,8 oranında bir artışla 780'e, 2023'te %15,3 artışla 685'e yükselmiştir. Ancak 2024 yılı itibarıyla büyük bir değişim yaşanmış ve küçük baş hayvan sayısı 2.611'e çıkarak %280'lik bir artış kaydedilmiştir. Özellikle koyun dişi ve erkek sayılarındaki önemli artışlar dikkat çekmektedir. Keçi varlığı da artmaya devam etmiştir, ancak koyun varlığı başta olmak üzere küçükbaş varlık miktarı büyük bir büyüme göstermektedir.

İbrahimhakkı Mahallesi'nde, sürekli olarak çok düşük sayılarla hayvancılık yapılmış ve son iki yılda küçükbaş

hayvan sayısı tamamen sıfırlanmıştır. Bu veriler, mahalledeki küçükbaş hayvancılıkla ilgili herhangi bir üretimin yapılmadığını göstermektedir.

Karagöbek Mahallesi, 2021-2024 yılları arasında ki küçükbaş hayvan sayıları dikkate alındığında sürekli artış gösterdiği belirlenmiştir. 2021 yılında 1.108 baş küçükbaş hayvana sahipken, 2022'de %106,5 oranında artarak 2.292'ye, 2023'te %49,3 artışla 3.421'e çıkmıştır. Ancak, 2024 yılı itibarıyla mahallenin toplam küçükbaş hayvan sayısında %39,5'lik bir azalma yaşanmış olup bu sayı 2.070 kadar gerilemiştir. 2024 yılında erkek koyun sayısındaki azalma dikkat çekmekte fakat yine de mahalle küçükbaş hayvan üretimi konusunda güçlü bir potansiyele sahiptir.

Karasu mahallesine ait ilgili veriler incelendiğinde, 2021 yılı itibarıyla küçükbaş hayvan varlığına sahip değildi. Ancak 2022 yılında 1.649 başla küçükbaş hayvan üretimine başlamıştır. Bu sayı, 2023'te %7,6 artarak 1.519'a, 2024'te ise %24,3 azalarak 1.158'e kadar gerilemiştir. 2024 yılındaki düşüş, keçi sayısındaki azalmaya ve koyun varlığındaki değişikliklere dayanmaktadır. Karasu'da küçükbaş hayvancılığın, özellikle koyun yetiştiriciliği alanında, gelişmeye devam ettiği söylenebilir.

Tablo 4.

2021-2024 Yılları Arasında Kırmızıtaş, Kösememet, Köşk, Kurtuluş, Lalapaşa ve Muratgeldi Mahallelerinde Küçükbaş Hayvan Varlığı

Mahalleler	Yıl	Koyun			Keçi			Küçükbaş Toplam
		Dişi	Erkek	Toplam	Dişi	Erkek	Toplam	
Kırmızıtaş	2021	312	0	312	13	0	13	325
	2022	433	64	497	36	29	65	562
	2023	367	108	475	53	26	79	554
	2024	388	57	445	36	18	54	499
Kösememet	2021	840	72	912	22	24	46	958
	2022	864	136	1.000	41	51	92	1.092
	2023	784	170	954	14	7	21	975
	2024	828	92	920	19	5	24	944
Köşk	2021	3.015	246	3.261	52	4	56	3.317
	2022	2.143	25	2.168	31	0	31	2.199
	2023	1.658	309	1.967	30	0	30	1.997
	2024	1.384	45	1.429	16	2	18	1.447
Kurtuluş	2021	890	152	1.042	73	9	82	1.124
	2022	1.975	270	2.245	118	19	137	2.382
	2023	1.097	207	1.304	108	59	167	1.471
	2024	1.026	528	1.554	70	32	102	1.656
Lalapaşa	2021	96	0	96	0	0	0	96
	2022	96	0	96	0	0	0	96
	2023	25	27	52	0	0	0	52
	2024	0	0	0	0	0	0	0
Muratgeldi	2021	528	64	592	46	4	50	642
	2022	523	71	594	48	3	51	645
	2023	489	34	523	56	1	57	580
	2024	495	95	590	55	18	73	663

Kırkgöze Mahallesi, 2021 yılı itibarıyla 474 baş küçükbaş hayvanla faaliyet göstermekteydi. 2022 yılında %9,7'lik bir azalma ile 428'e düşerken, 2023'te %77,8 oranında büyük bir artış yaşanarak 761'e yükselmiştir. 2024 yılında ise, %50 artışa bağlı olarak 1.141'e ulaşmıştır. Koyun varlığındaki artış, özellikle 2024 yılına kadar devam etmiştir. Keçi sayısı ise, belirli bir düzeyde sabit kalmıştır. Kırkgöze Mahallesi'nde küçükbaş hayvancılığın oldukça güçlü bir şekilde büyüdüğü ve sürdürülebilir bir üretim modeline sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Kırmızıtaş Mahallesi, 2021'de 325 baş küçükbaş hayvanla faaliyete başlamıştır. 2022'de, koyun dişi ve erkek sayısındaki artışla toplam küçükbaş hayvan sayısı %73,0 artarak 562'ye yükselmiştir. 2023 yılında kısmi bir azalma yaşanmış ve küçükbaş hayvan sayısı 554'e gerilemiştir. Ancak, 2024 yılına gelindiğinde, %10'luk bir azalma kadar daha yaşanarak toplam 499'a düşmüştür. Koyun dişi sayısındaki düşüş, keçi sayısının azalmasıyla birlikte küçükbaş sayısındaki genel azalmayı göstermektedir.

Kösememet Mahallesi, 2021 yılında 958 baş küçükbaş hayvan yetiştirilmektedir (Tablo4). Mahallede 2022 yılında hem dişi hem de erkek koyunlarda artış göstererek toplam küçükbaş hayvan

varlığı %13,9 oranında artarak 1092 başa kadar yükselmiştir. Daha sonraki yıllarda mevcut sayı da düşüş yaşanarak 2023 yılında bu sayı 975 başa ve 2024 yılında ise 944'e kadar gerilemiştir.

2021 yılında 3.317 baş küçükbaş hayvan varlığıyla Köşk Mahallesi, Yakutiye ilçesindeki diğer mahallelerle kıyaslandığında yüksek bir üretim kapasitesine sahiptir. Ancak, 2022 yılında bu sayı %30,4 oranında azalarak 2.199'a düşmüştür. 2023 yılında bir başka düşüş daha yaşanarak küçükbaş sayısı 1.997'ye gerilemiştir. 2024 yılı itibarıyla, küçükbaş hayvan sayısında bir azalma daha yaşanarak bu sayı 1.447'ye düşmüştür. Dişi ve erkek koyun sayılarındaki düşüş, küçükbaş üretimiyle ilgili büyük bir azalmayı göstermektedir.

Kurtuluş Mahallesi'nde yetiştirilen küçükbaş hayvan varlığındaki 4 yıllık değişim Tablo 4'de verilmiş olup yıllar itibarıyla 2021 yılında 1124 baş olan hayvan sayısı 2. Yılda %112,5 oranında artış, 3. Yılda %38,3 oranında düşüş son yılda ise bir önceki yıla göre bir artış kaydederek toplam 1656 başa ulaşmıştır. Bu mahalledeki koyun dişi ve erkek sayısındaki artışlar, keçi sayısının stabil kalması ve genel küçükbaş hayvancılığın bu mahalle için sürdürülebilirliğini göstermektedir.

Tablo 5.

2021-2024 Yılları Arasında Mülk, Ortadüzü, Söğütyanı, Şenyurt, Şükrüpaşa ve Umudum Mahallelerinde Küçükbaş Hayvan Varlığı

Mahalleler	Yıl	Koyun			Keçi			Küçükbaş Toplam
		Dişi	Erkek	Toplam	Dişi	Erkek	Toplam	
Mülk	2021	168	0	168	1	0	1	169
	2022	421	0	421	1	0	1	422
	2023	324	15	339	2	0	2	341
	2024	438	0	438	8	2	10	448
Ortadüzü	2021	1.779	52	1.832	8	1	9	1.840
	2022	2.536	103	2.639	8	1	9	2.648
	2023	2.670	291	2.961	84	0	84	3.045
	2024	1.485	317	1.802	105	10	115	1.917
Söğütyanı	2021	0	0	0	0	0	0	0
	2022	83	23	106	23	8	31	137
	2023	83	23	106	0	0	0	106
	2024	0	0	0	0	0	0	0
Şenyurt	2021	709	216	925	27	9	36	961
	2022	172	530	702	1	0	1	703
	2023	310	578	888	0	0	0	888
	2024	139	48	187	0	0	0	187
Şükrüpaşa	2021	57	5	62	2	0	2	64
	2022	29	5	34	2	0	2	36
	2023	28	0	28	2	0	2	30
	2024	20	0	20	0	0	0	20
Umudum	2021	951	9	960	23	2	25	985
	2022	1.031	61	1.092	20	2	22	1.114
	2023	1.309	132	1.441	29	0	29	1.470
	2024	1.643	248	1.891	43	1	44	1.935

Lalapaşa Mahallesi, 2021 yılında sadece 96 baş küçükbaş hayvana sahipken, 2022'de sayı değişmemiştir. 2023 yılına gelindiğinde, küçükbaş hayvan sayısı %45,8 oranında azalmış ve 52'ye düşmüştür. 2024 yılında ise bu mahallede küçükbaş hayvan yetiştiriciliği tamamen sona ermiştir.

Muratgeldi Mahallesi, 2021 yılı itibarıyla 642 baş küçükbaş hayvana sahiptir. 2022'de çok küçük bir artışla 645 başa çıkmış, 2023'te ise %9,7'lik bir azalma ile 580'e düşmüştür. Ancak, 2024 yılında %14,3 artış yaşanmış olup bu artışla mahallenin toplam hayvan varlığı 663 başa ulaşmıştır. Keçi ve koyun sayısındaki değişimler, mahallede küçükbaş hayvancılığın stabil şekilde devam ettiğini ancak zaman zaman dalgalanma yaşandığını göstermektedir.

Mülk Mahallesi, 2021 yılında küçükbaş hayvancılık faaliyetlerine 169 başla başlamıştır. Bir sonraki yılda bu sayı, koyun dişi sayısındaki artışa paralel olarak toplam hayvan varlığında yaklaşık %150 kadar bir artışla 422 başa ulaşmış, 2023 yılında artış yerini azalışa bırakarak 341 başa düşmüştür. Ancak 2024 yılına gelindiğinde, küçükbaş hayvan sayısında bir artış kaydederek bu sayı 448 başa kadar çıkmıştır. Bu yıllık artış, koyun sayısındaki yükselişle birlikte, keçi sayısındaki artışla da

desteklenmiştir. Mülk Mahallesi'nde küçükbaş hayvan sayısı genel olarak dalgalı bir seyir izlemiş, ancak 2024 itibarıyla bir toparlanma yaşanmıştır.

Ortadüzü Mahallesi, 2021 yılında 1.840 baş küçükbaş hayvanla faaliyet göstermeye başlamıştır. 2022'de küçükbaş sayısı %44 artışla 2.648'e çıkmıştır. 2023 yılında ise, koyun ve keçi sayısındaki ciddi artışlarla birlikte küçükbaş hayvan sayısı 3.045'e yükselmiştir. Ancak 2024 yılında, önceki yıllarda yaşanan artışın tersine, küçükbaş hayvan sayısı %37,1 oranında azalarak 1.917'ye düşmüştür. Koyun dişi ve erkek sayılarındaki düşüş, küçükbaş üretimle ilgili bazı olumsuz gelişmeleri işaret etmektedir.

Söğütyanı Mahallesi, 2021'de küçükbaş hayvancılığa başlamamıştır. Ancak 2022 yılında, küçük bir başlangıç yaparak 137 başa ulaşmıştır. 2023'te, mevcut hayvan sayısının sabit kaldığı ve hiçbir yeni üretim yapılmadığı gözlemlenmiştir. 2024 yılı itibarıyla ise, küçükbaş hayvancılık tamamen sona ermiştir ve 0 başa düşmüştür. Söğütyanı Mahallesi'nde küçükbaş hayvancılığın düşük seviyede ve kısa vadeli bir faaliyet olduğu, yerel üretimde bir istikrarsızlık yaşandığı görülmektedir.

Tablo 6.

2021-2024 Yılları Arasında Uzunyayla, Üniversite, Yazıpınarı, Yerlisu, Yeşilyayla ve Yolgeçti Mahallelerinde Küçükbaş Hayvan Varlığı

Mahalleler	Yıl	Koyun			Keçi			Küçükbaş Toplam
		Dişi	Erkek	Toplam	Dişi	Erkek	Toplam	
Uzunyayla	2021	2.035	799	2.834	103	4	107	2.941
	2022	3.421	699	4.120	71	16	87	4.207
	2023	2.791	865	3.656	67	16	83	3.739
	2024	3.290	154	3.444	44	26	70	3.514
Üniversite	2021	0	0	0	0	0	0	0
	2022	563	255	818	8	2	10	828
	2023	522	214	736	8	2	10	746
	2024	657	328	985	8	2	10	995
Yazıpınarı	2021	2.663	400	3.063	141	15	156	3.219
	2022	3.541	635	4.176	136	21	157	4.333
	2023	3.640	729	4.369	174	21	195	4.564
	2024	2.219	372	2.591	82	9	91	2.682
Yerlisu	2021	0	0	0	0	0	0	0
	2022	4	0	4	0	0	0	4
	2023	0	0	0	0	0	0	0
	2024	182	0	182	0	0	0	182
Yeşilyayla	2021	218	0	218	0	0	0	218
	2022	291	78	369	0	0	0	369
	2023	405	91	496	1	3	4	500
	2024	555	71	626	3	0	3	629
Yolgeçti	2021	881	118	999	91	39	130	1.129
	2022	0	0	0	0	0	0	0
	2023	0	0	0	0	0	0	0
	2024	0	0	0	0	0	0	0

Şenyurt Mahallesi, 2021'de 961 baş küçükbaş hayvanla faaliyete başlamıştır. 2022'de koyun sayısındaki artışla birlikte küçükbaş sayısı 703'e düşmüş ve ardından 2023'te tekrar bir artış yaşanarak 888'e çıkmıştır. 2024 yılında ise küçükbaş hayvan sayısı %78,9 oranında büyük bir düşüşle 187'ye gerilemiştir. 2024'te koyun sayısındaki kayıplar, Şenyurt Mahallesi'nde küçükbaş hayvancılığın olumsuz bir yıl geçirdiğini göstermektedir.

Şükrüpaşa Mahallesi, 2021 yılında 64 baş küçükbaş hayvanla başlamış ve 2022'de sayıda %43,7 bir düşüş yaşamıştır, 36 başa gerilemiştir. 2023 yılı itibarıyla küçükbaş sayısı 30'a düşerken, 2024 yılına gelindiğinde küçükbaş hayvancılık tamamen sona ermiştir. 2024'te 0 başa düşen sayılar, bu mahallede küçükbaş hayvancılığın tamamen sonlandığını gösteriyor.

Umudum Mahallesi, 2021'de 985 başla küçükbaş hayvancılığa başlamıştır. 2022'de 1.114'e çıkarak %13,1 oranında bir artış göstermiştir. 2023'te küçükbaş hayvan sayısı 1.470'e yükselmiş ve 2024 yılı itibarıyla büyük bir artışla 1.935'e çıkmıştır. Bu mahallede, küçükbaş hayvancılık faaliyetleri sürekli bir büyüme göstermiş ve 2024 yılına gelindiğinde büyük bir artış yaşanmıştır.

Uzunyayla, 2021 yılında 2.941 baş küçükbaş hayvanla faaliyetlerine başlamıştır. 2022'de, koyun ve keçi sayılarındaki artışla küçükbaş hayvan sayısı 4.207'ye yükselmiştir. 2023'te, koyun dişi sayısındaki azalmalara rağmen toplam küçükbaş sayısı 3.739'a gerilemiştir. 2024 yılında ise, koyun sayısındaki artışla birlikte 3.514'e çıkmıştır. Uzunyayla Mahallesi'nde, küçükbaş hayvancılık çoğunlukla koyun üretimine dayanmakta olup, 2024'te keçi sayısında azalma gözlemlenmiştir. Bu mahalledeki küçükbaş hayvancılık, zaman zaman dalgalanma gösterse de, genel olarak yüksek seviyelerde devam etmiştir.

Üniversite Mahallesi, 2021'de küçükbaş hayvancılık faaliyeti yürütmemiştir. 2022 yılına gelindiğinde, 818 başa ulaşarak bir başlangıç yapmıştır. 2023'te bu sayı 746'ya gerilemiş olsa da, 2024 yılı itibarıyla yeniden artarak 995'e çıkmıştır. Üniversite Mahallesi'nde küçükbaş hayvancılık faaliyetleri sınırlı olmakla birlikte, ilerleyen yıllarda belli bir büyüme göstermiştir. Özellikle koyun sayısı artırılmaya çalışılmış ve keçi üretimi sabit kalmıştır. Yıllık artışlar, mahallede küçükbaş hayvancılığa yönelik bir gelişim olduğunu ancak bunun başlangıç aşamasında olduğunu göstermektedir.

Yazıpınarı, 2021 yılında 3.219 baş küçükbaş hayvanla faaliyete başlamıştır. 2022 yılında 4.333'e çıkarak %34'lük bir artış yaşanmıştır. 2023'te ise 4.564 başla faaliyetler devam etmiştir. Ancak 2024 yılında, koyun dişi sayısındaki azalma ve küçükbaş toplamındaki düşüşle 2.682 başa gerilemiştir. Yazıpınarı Mahallesi, başlangıçta hızlı bir büyüme göstermiş, ancak 2024 yılı itibarıyla koyun üretimi azalmış ve küçükbaş hayvan sayısında düşüş yaşanmıştır. Mahallede, koyun sayısındaki azalmaya rağmen keçi sayısının nispeten stabil kalması dikkat çekmektedir.

Yerlisu, 2021 yılında küçükbaş hayvancılık yapmamıştır. 2022 yılında ise sadece 4 başla faaliyete başlamıştır. 2023 yılında hiçbir küçükbaş hayvan üretimi yapılmamış, 2024 yılında ise 182 başa ulaşılmıştır. Yerlisu, küçükbaş hayvancılık faaliyetlerine oldukça geç başlamış ve üretim sınırlı kalmıştır. 2024'teki artış, mahalledeki üretimin artmaya başladığını gösteriyor. Ancak Yerlisu'nun küçükbaş üretimi, sınırlı ve dalgalı bir seyir izlemektedir.

Yeşilyayla, 2021 yılında 218 baş küçükbaş hayvanla faaliyetlerine başlamıştır. 2022'de 369'a çıkarak önemli bir artış göstermiştir. 2023'te 496'ya çıkmış, ardından 2024 yılına gelindiğinde ise küçükbaş hayvan sayısı 629'a ulaşmıştır. Yeşilyayla Mahallesi, özellikle koyun üretiminde bir artış trendi göstermiştir. Keçi üretimi ise sabit kalmıştır. Mahallede küçükbaş hayvancılık sürekli olarak artış göstermiş ve 2024 yılı itibarıyla büyümesini sürdürmüştür.

Yolgeçti, 2021'de 1.129 başla faaliyetlerine başlamıştır. Ancak 2022, 2023 ve 2024 yıllarında hiçbir üretim yapılmamıştır. Yolgeçti Mahallesi'nde küçükbaş hayvancılık, 2021 yılı sonrası tamamen durmuştur. 2024'te de hiçbir küçükbaş hayvan sayısı kaydedilmemiştir, bu da mahalledeki küçükbaş hayvancılıkla ilgili faaliyetlerin tamamen sona erdiğini göstermektedir.

Sonuçlar ve Öneriler

Bu çalışma, Erzurum ili Yakutiye ilçesinde 2021–2024 yılları arasında küçükbaş hayvancılığın mahalle düzeyinde küçükbaş hayvan sayıları ele alınış olup yıllar itibarıyla değişimde nasıl bir seyir izlediğini kapsamlı biçimde ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, ilçedeki yürütülen küçükbaş hayvancılığın 4 yıllık bir zaman aralığında homojen olmayan bir dağılım gösterdiğini ve mahalleler arasında ciddi farklar bulunduğunu açıkça göstermektedir. Bazı mahalleler, küçükbaş hayvan sayılarında istikrarlı ve dikkat çekici artışlar sergileyerek hayvancılık açısından önemli merkezler haline gelmiştir. Özellikle Dumlulu, Güzelyayla, Umudum, Aktoprak, Uzunyayla ve Karagöbek mahallelerinde küçükbaş hayvan varlığında yüksek oranlarda artışlar yaşanmış, bu mahalleler ilçede küçükbaş hayvancılık açısından öncü konuma gelmiştir. Dumlulu Mahallesi'nde küçükbaş hayvan sayısı dört yıl içinde yaklaşık %70 oranında artışla 8.987'ye ulaşarak, ilçedeki en güçlü hayvancılık merkezlerinden biri haline gelmiştir. Güzelyayla Mahallesi'nde ise 2021–2024 arasında gerçekleşen artış oranı %739 gibi dikkat çekici bir artış olarak kaydedilmiştir. Buna karşılık, bazı mahallelerde küçükbaş hayvancılığın ya ciddi biçimde azaldığı ya da tamamen sona erdiği görülmektedir. Altınbulak, Altıntepe, Söğütyanı, Şükrüpaşa, Yolgeçti ve İbrahimhaklı mahallelerinde 2024 itibarıyla küçükbaş hayvan varlığı sıfırlanmıştır. Çiftlik, Değirmenler, Lalapaşa ve Gökçeyamaç gibi bazı mahallelerde de büyük oranlı azalmalar yaşanmıştır. Bu azalmaların temelinde; göç, üretim maliyetlerinin artması, meraya erişim sorunları, pazarlama zorlukları veya üreticilerin sektörden çekilmesi gibi etkenlerin

bulunduğu düşünülmektedir. Köşk, Karasu ve Ortadüzü gibi mahallelerde ise bir dönem artış yaşanmış, ardından ciddi düşüşler gözlemlenmiştir. Bu durum, küçükbaş hayvancılığın bu mahallelerde bölgelerde istikrarsız bir yapı sergilediğine işaret etmektedir. Özellikle Köşk Mahallesi'nde 2021 yılında 3.317 olan küçükbaş sayısının 2024'te 1.447'ye düşmesi, üretimin sürdürülebilirliği açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bunun yanında bazı mahallelerde küçük çaplı ama dengeli bir üretim yapısının sürdüğü anlaşılmaktadır. Mülk, Muratgeldi, Yeşilyayla, Kurtuluş, Kırkgöze ve Kırmızıtaş mahallelerinde dalgalanmalara rağmen üretim devam etmiş, özellikle koyun yetiştiriciliği ön planda olmuştur. Keçi yetiştiriciliği ise ilçenin genelinde sınırlı kalmakta, bazı mahallelerde ise hiç bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, Yakutiye ilçesinde küçükbaş hayvancılık mahalle bazında oldukça farklılık göstermektedir. Bazı mahalleler hayvan sayısını artırırken, bazıları sektörden tamamen çekilmiştir. Bu durum, yerel kalkınma politikalarının mahalle bazında planlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Küçükbaş hayvancılığın sürdürülebilirliğini artırmak için şu öneriler geliştirilebilir: Üreticilere yönelik yem sübvansiyonları ve girdi desteklerinin artırılması, meraya erişimi artıracak düzenlemelerin yapılması, iklim değişikliğine dirençli üretim sistemlerinin yaygınlaştırılması, genç nüfusun hayvancılığa yönlendirilmesi amacıyla teşvik programlarının uygulanması, mahalle bazlı teknik destek ve yayım hizmetlerinin güçlendirilmesi, hayvan sağlığı ve hijyen standartlarının iyileştirilmesi, küçükbaş hayvan ırklarının ıslahı ve genetik gelişiminin sağlanması, pazar çeşitliliği ve değer zinciri oluşturulması, hayvancılıkla ilgili eğitim programlarının yaygınlaştırılması, su kaynaklarının verimli kullanımı, yerli tohum ve yem üretiminin desteklenmesi, coğrafi işaretlerin kullanımı ve yerel markaların desteklenmesi, hayvancılık sektöründe dijitalleşme ve teknoloji kullanımı, hayvancılık işletmelerinin kooperatifleşmesi. Bu çerçevede, kırsal alanlarda hayvancılığın sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyo-kültürel bir faaliyet olduğu unutulmamalı ve küçük üreticilerin sürdürülebilirliğini sağlayacak yapısal önlemler ivedilikle hayata geçirilmelidir.

Etik Komite Onayı: Etik kurul onayına gerek yoktur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışmanın herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Aksoy, A., (2008). Doğu Anadolu Hayvancılığının Avrupa Birliğine Uyumu ve Rekabet Edebilirliğinin Analizi (Tez No: 177745). [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Aksoy, A., & Yavuz, F. (2012). Çiftçilerin küçükbaş hayvan yetiştiriciliğini bırakma nedenlerinin analizi: Doğu Anadolu bölgesi örneği. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 27(2), 76-79.
- Alkan, M. (2010). *Küçükbaş hayvancılığın acı sonu*. <http://www.ciftlikdergisi.com.tr/kucukbas-hayvanciligin-aci-sonu.html>
- Anonim, (2025a). Türkiye İstatistik Kurumu Hayvansal üretim verileri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=101&locale=tr>
- Anonim, (2025b). https://en.wikipedia.org/wiki/Yakutiye#cite_note-3
- Barıt, B., Cengiz, B. N., Belgemen, F., Has, B., Varalan, A., & Çevrimli, M. B. (2025). Türkiye'de Planlamanın Evrimi ve Hayvancılık Sektöründe Planlamalar –Ulaşılan Hedefler. *Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Derneği Bülteni*, 16(1), 9-21.
- Ertuğrul, M., Savaş, T., Dellal G., Taşkın T., Koyuncu, M., Cengiz, F., Dağ, B., Koncagül, S. & Pehlivan, E. (2010). *Türkiye'de Küçükbaş Hayvancılığın İyileştirilmesi*. Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, 11-15 Ocak, Ankara.
- Gökmener, H., & Öztürk, A. (2022). Erzurum İli Uzundere İlçesinde Küçükbaş Hayvancılık Faaliyetleri ve Genel Sorunlar. *Bahri Dağdaş Hayvancılık Araştırma Dergisi*, 11(1), 21-29.
- Karagöz, H. (2009). Türkiye ve Konya'da hayvancılık sektörü, sektörün sorunları ve çözüm önerileri. *Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Servisi, Konya*.
- Kaymakçı, M. (2006). *İleri Koyun Yetiştiriciliği*. "Ders Kitabı Bornova, İzmir."
- Kopuzlu, S. (2023). Erzurum İli'nde Küçükbaş ve Büyükbaş Hayvancılığın Mevcut Durumu ve Meralar Açısından Potansiyeli. *Uluslararası Gıda Tarım ve Hayvan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 41-51.
- Koyuncu, M. (2012). *Türkiye hayvancılığında küçükbaş hayvancılığının yeri*. Bursa Tarım Kongresi, (27-29 Eylül 2012), Bursa.
- Özdemir, V. F., Tarhan, O., & Bayram, B. (2024). Farm Management and Socio-Economic Structure of Cattle Enterprises in Eastern Anatolia: A Case Study of Selim District, Kars Province. *Journal of Agricultural Production*, 5(4), 272-282.
- Özen, N., Çakır, A., Haşimoğlu, S. & Aksoy, A. (1993). *Yemler ve yem teknolojisi*. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Yayınları.